

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента

Лісніченка Дмитра Вікторовича

на дисертацію : Жовтана Юрія Валерійовича

«ДОСТУП ДО МАТЕРІАЛІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА».

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Право доступу до матеріалів досудового розслідування є одним із основних прав сторін кримінального провадження. Воно гарантує сторонам можливість ознайомитися з усіма матеріалами розслідування, включаючи протоколи слідчих дій, експертиз, заяви і клопотання, інші документи, які мають значення для справи.

Україна системно та неухильно працює над реформуванням свого законодавства до вимог Європейського Союзу, як прикладу високих стандартів демократії. Головною цінністю Європейського Союзу є повага до людської гідності. Зазначена цінність передбачає, що кожна людина має право на гідне ставлення до себе, у тому числі і під час кримінального провадження. Доступ до матеріалів кримінального провадження є важливим елементом дотримання права на захист, яке є складовою права на людську гідність. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини) також гарантує право на доступ до матеріалів кримінального провадження.

Вдосконалення законодавства що регулює процесуального порядку доступу до матеріалів досудового розслідування сприяє підвищенню рівня забезпечення прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження та забезпечує належну реалізацію засад кримінального провадження під час виконання такої процедури.

Про актуальність роботи свідчить і її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідної теми

Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрями розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів в державі» (державний реєстраційний номер 0116U006773), а також тематиці наукових досліджень кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ «Забезпечення прав і свобод людини в сучасних умовах адміністративно-правовими засобами» (державний реєстраційний номер 0114U004012).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність. Викладені у роботі наукові положення та висновки є переважно обґрунтованими, аргументованими та переконливими.

Досить схвально слід поставитися до сформованої методологічної програми, яку склали загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, що забезпечило повноту, логічну побудову та практико орієнтовані результати дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна одержаних у ході дослідження результатів полягає насамперед у тому, що дисертація є працею направленою на вдосконалення чинного законодавства щодо доступу до матеріалів досудового розслідування.

Сформульовані автором висновки за результати дисертаційного дослідження є важливими для науки кримінальний процес, вдосконалення правозастосовної практики та законодавства, містять елементи наукової новизни, серед яких найважливішими, на думку рецензента, є наступні:

- запропоновано авторську дефініцію «матеріали досудового розслідування» якими є сукупність інформації, доказів та джерел доказів та процесуальних документів, які перебувають у розпорядженні органу досудового розслідування з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань та збираються з метою з'ясування обставин вчинення кримінального правопорушення та зберігаються до направлення до суду обвинувального акта, клопотання про

застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності, клопотання про закриття кримінального провадження;

- запропоновано авторську дефініцію «доступ до матеріалів досудового розслідування» під яким запропоновано розуміти передбачені кримінальним процесуальним законодавством сукупність прав, обов'язків та повноважень учасників кримінального провадження, спрямованих на отримання ними інформації про хід та результати досудового розслідування в межах, необхідних для реалізації таких прав, обов'язків та повноважень. З огляду на сказане, зроблено висновок про те, що інститут доступу до матеріалів досудового розслідування виступає не тільки важливим інструментом захисту прав учасників кримінального провадження, дотримання публічних, державних та приватних інтересів, а й гарантією ефективної роботи усієї системи кримінальної юстиції;

- виділено складові елементи доступу до матеріалів досудового розслідування: 1) умови надання доступу до матеріалів досудового розслідування; 2) підстави надання доступу до матеріалів досудового розслідування; 3) процесуальна процедура (порядок) надання доступу до матеріалів досудового розслідування; 4) суб'єкти, які беруть участь у здійсненні доступу до матеріалів досудового розслідування; 5) процесуальні документи, що надаються для доступу до матеріалів досудового розслідування, їх форма і зміст;

- обґрунтовано доцільність складання двох документів з метою належного регулювання порядку визначення відліку процесуального строку досудового розслідування при реалізації ст. 290 КПК України, який не зараховується до загальних строків досудового розслідування, визначених ст. 219 КПК України;

- доведено необхідність надання доступу захиснику у кримінальному провадженні, яке містить відомості, що становлять державну таємницю без оформлення допуску до державної таємниці після роз'яснення йому вимог статті 28 Закону України «Про державну таємницю» та попередження про

кримінальну відповідальність за розголошення відомостей, що становлять державну таємницю.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Дисертація Жовтана Юрія Валерійовича «Доступ до матеріалів досудового розслідування: теорія і практика» є завершеною кваліфікаційно працею, характеризується логічним та чітким змістовим наповненням, відповідно до плану, мети та завдань, архітектоніка забезпечує комплексність та системність опрацювання проблематики.

Зміст дисертації відповідає спеціальності 081 «Право».

Дисертація складається із вступу, трьох розділів, що об'єднують дванадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел.

Теоретична та практична значимість результатів дисертаційного дослідження полягає у тому, що вони можуть бути використані у процесі вдосконалення норм Кримінального процесуального кодексу України, та стати підґрунтям подальших наукових досліджень етапу відкриття матеріалів кримінального провадження на стадії досудового розслідування.

Повнота викладу наукових положень в опублікованих працях. Основні положення дисертації викладені у семи наукових працях, із яких: 3 – статті, в наукових фахових виданнях України в галузі юридичних наук, 1 – статті в іноземному науковому виданні, 3 – тези доповідей, виданих за результатами проведення міжнародних науково-теоретичних і науково-практичних конференцій. Така кількість, обсяг і зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії і надають авторці право публічного захисту дисертації, адже основні положення, висновки і рекомендації пройшли належну апробацію.

Висновки дисертаційного дослідження відповідають поставленим завданням дослідження у межах обраного об'єкта та предмета, містять розроблені автором теоретичні наукові положення, практичні рекомендації, пропозиції із вдосконалення законодавства.

Дисертація виконана українською мовою. Стиль викладення матеріалу – науковий.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій. Обґрунтованість наукових положень роботи та достовірність одержаних результатів підтверджена теоретичною та методологічною обґрунтованістю проведеного дослідження, критичним аналізом та узагальненням значної кількості праць вітчизняних та зарубіжних вчених.

Автором у ході дослідження використані актуальні статистичні дані, та судова практика, які вдало застосовані у роботі.

Слід відмітити оволодіння автором методологією та методикою дослідження. У роботі висвітлено широкий спектр нових проблем і підходів до їх вирішення. Автор вміло і коректно полемізує, аргументує власні судження. Комплексний підхід до використання методів дослідження дозволив системно дослідити предмет дослідження, виконати поставлені завдання та досягти мети.

Віддаючи належне кропіткій та високоякісній роботі дисертанта, високо оцінюючи рівень дослідження, його актуальність та новітність підходів до дослідження обраної проблематики, варто звернути увагу на окремі недоліки, а також положення та висновки, які мають дискусійний характер чи вимагають додаткового обґрунтування під час захисту.

1. Дискусійним є запропоновані автором в підрозділі 2.3 редакція частини 3 статті 517 КПК відповідно до якої захиснику який бере участь у кримінальному провадженні надається доступ до такого провадження без оформлення допуску до державної таємниці, мотивуючи це положеннями частини 4 статті 46 КПК відповідно до якої «захисник користується процесуальними правами підозрюваного, обвинуваченого, захист якого він здійснює». Однак таж норма зазначає виключення, «крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим і не може бути доручена захиснику». На нашу думку це як раз той випадок коли виключно підозрюваний, обвинувачений може реалізувати своє право доступу до

матеріалів кримінального провадження яке містить відомості, що становлять державну таємницю, без оформлення допуску до державної таємниці. І зазначене право підозрюваний, обвинувачений не може делегувати іншим суб'єктам.

2. В підрозділі 2.4 автором зазначено, що за регламентацією ст. 255 КПК України, сторона захисту позбавлена можливості навіть заявити клопотання, оскільки їх не відомо про проведення НСРД, а докази знищуються як такі, що не є необхідними, на думку прокурора, для подальшого проведення досудового розслідування. В зв'язку з чим автором пропонується доповнити статтю 255 КПК України частиною 3-1, відповідно до якої *«У разі, якщо відомості, речі та документи, отримані в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій, самі по собі або в сукупності з іншими доказами можуть бути використані для доведення невинуватості або меншого ступеня винуватості обвинуваченого, або сприяти пом'якшенню покарання, прокурор зобов'язаний повідомити сторону захисту про наявність таких відомостей, речей або документів у розпорядженні прокурора та з'ясувати, чи бажає вона з ними ознайомитись.»* Вважаємо впровадження зазначеної частини, з її формулюванням не нагальним, оскільки її положення дублюють положення частини 5 статті 223 КПК відповідно до якої у слідчого та прокурора і так є обов'язок долучати до матеріалів кримінального провадження докази які можуть вказувати на невинуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення. А оскільки НСРД це вид слідчих (розшукових) дій ця норма стосується і доказів які були отримання під час проведення НСРД.

3. В підрозділі 3.2 автором зазначено *«оскільки жодних юридичних наслідків у разі не відкриття матеріалів стороною захисту потерпілому не передбачено, за виключенням його власних інтересів, то і факт ознайомлення з ними не грає вагомої ролі.»* На нашу думку вказане твердження є дискусійним, оскільки потерпілий є активним учасником судового процесу і обмеження його в праві ознайомлюватись з усіма матеріалами зібраними сторонами кримінального провадження, не дає можливості якісно підготуватись до участі в судовому розгляді.

Разом з тим, наведені зауваження та пропозиції у жодному разі не впливають на загальне позитивне враження від роботи, здебільшого носять дискусійний характер і мають бути предметом для публічної дискусії та обговорення під час захисту.

ВИСНОВОК:

Дисертація Жовтана Юрія Валерійовича «Доступ до матеріалів досудового розслідування: теорія і практика» є самостійною, комплексною, завершеною працею, що містить нові науково обґрунтовані результати проведеного здобувачем дослідження, розв'язує важливе наукове завдання, та свідчить про належний рівень оволодіння Жовтаном Ю.В. методологією наукової діяльності.

Дисертація повною мірою відповідає Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти та науки України № 40 від 12.01.2017 року (зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти та науки України № 759 від 31.05.2019 року) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор – **Жовтан Юрій Валерійович** – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі права.

РЕЦЕНЗЕНТ:

Кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри кримінального процесу
Одеського державного
університету внутрішніх справ

Дмитро ЛІСНІЧЕНКО

Підпис завідувача:
Начальник ВКЗ
Одеського державного
університету внутрішніх справ
підполковник поліції

Едуард ДАНЕЛЯН